

Aan MBZK
Van Team Verkiezingen

nota

Brief inzake hertellingen in opdracht van de cie onderzoek voor de geloofsbrieven van de TK

TER ONDERTEKENING

Nota actief openbaar
Ja

Onze referentie
2023-0000736975

Datum
4 december 2023

Opgesteld door

[Redacted]

Samengewerkt met
CZW

Bijlage(n)
1

Aanleiding

Op 2 december jl. heeft de Tweede Kamer ingestemd met het hertellen van vier stembureaus uit de gemeente Tilburg. Tijdens de stemming over het voorstel tot hertelling heeft het lid-Omtzigt (Groep Omtzigt) een verzoek gedaan tot een onderzoek naar deze casus. De Tweede Kamer heeft dit verzoek doorgeleid naar de commissie voor het onderzoek van de geloofsbrieven dan wel de commissie voor binnenlandse zaken.

Op uw verzoek is een brief voorbereid om de Tweede Kamer nader te informeren over de casus Tilburg en de opzet van het onderzoek.

Geadviseerd besluit

Instemmen met de brief en deze te ondertekenen.

Kern

- Tijdens de stemming over het voorstel tot hertelling vroeg het lid-Omtzigt (Groep Omtzigt) het volgende:
Ik zou aan de commissie voor de Verzoekschriften of de commissie BZK willen vragen om te kijken hoe ze dit extern kunnen valideren, om te zien hoe dat verkiezingsproces daar verlopen is. Ik vraag dus niet om nu iets te doen, maar om in de komende weken met een voorstel te komen om dat kiesproces te onderzoeken, niet door de Kiesraad zelf, maar extern.
- De voorzitter van de Tweede Kamer heeft dit verzoek doorgeleid naar de commissie van de geloofsbrieven en de commissie BZK.
- De commissie van de geloofsbrieven heeft op 5 december verslag uitgebracht aan de Tweede Kamer en daarbij enkele aanbevelingen gedaan met betrekking tot het verkiezingsproces.
- Ten behoeve van de voortgang van de evaluatie van deze verkiezing is het van belang dat het extern onderzoek snel kan starten. Door nu al een brief te sturen neemt u het initiatief voor dit onderzoek vanuit uw stelselverantwoordelijkheid voor de organisatie van verkiezingen.
- De Kiesraad heeft gemeld in zijn evaluatieadvies uitgebreid in te gaan op deze casuïstiek, en de achterliggende analyse. Ook of er conclusies zijn te trekken hoe er geteld wordt bij een CSO t.o.v. een DSO (incl. controle GSB).

Opzet brief:

- In deze brief geeft u nadere duiding over de casus-Tilburg aan de hand van de Kieswet en het controleprotocol dat is opgesteld door de Kiesraad.
- U geeft aan dat u naar aanleiding van het verzoek van het lid-Omtzigt een onderzoek naar deze casus laat verrichten. Doel van dat onderzoek is het lessen trekken uit de casus-Tilburg. Waaronder over de werkwijze en controleprotocollen van het gemeentelijk en centraal stembureau en de inzet van OSV2020 om dergelijke fouten op te sporen.
- Dit onderzoek kan tevens helpen bij de uitwerking van een aantal aanbevelingen over de procedure voor de vaststelling van verkiezingsuitslagen die door de commissie van het onderzoek naar de geloofsbrieven zijn gedaan op 5 december. Bijvoorbeeld over de termijnen en tolerantiegrenzen.
- Het onderzoek zal door een externe partij worden uitgevoerd in het kader van de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing.
- U streeft ernaar om de Kamer voor 1 april 2024 (het einde van Q1) de evaluatie toe te sturen.
- Vanwege dit tijdsplan is het van belang dat snel gestart kan worden met dit onderzoek. De Kiesraad en gemeenten worden, als uitvoerende partijen in dit proces, betrokken bij dit onderzoek.

Onze referentie

2023-0000736975

Datum

4 december 2023

Toelichting

Hertellingen in opdracht van het vertegenwoordigend orgaan

- Het is geen nieuwe bevoegdheid dat het vertegenwoordigend orgaan (in casu Tweede Kamer) kan besluiten tot een hertelling van een of meerdere stembureaus.
- In het verleden heeft de Tweede Kamer daar ook gebruik van gemaakt bij bijvoorbeeld de Tweede Kamerverkiezing in 2021.
- Met de wijziging van de Kieswet in verband met de nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen van 1 januari 2023 is de periode van uitslagvaststelling verlengd van 8 naar 14 dagen. Daarmee is ook het moment dat de Tweede Kamer een besluit moet nemen over een hertelling in het weekend.
- De Kieswet schrijft voor dat de hertelling een besluit is van de Tweede Kamer. De Tweede Kamer is daarom op zaterdag 2 december in een zitting bijeen gekomen en heeft daarbij ingestemd met dit besluit.
- Het was voor het eerst dat de Tweede Kamer in het weekend hiervoor moest samenkomen vanwege de verlengde termijn.

Nieuwe zitting Kiesraad

- Naar aanleiding van de hertellingen op 2 december is de Kiesraad op 4 december in een nieuwe zitting bijeengekomen om de uitslag van de verkiezing opnieuw vast te stellen.
- Uit de spreektekst van de Kiesraad zijn de volgende passage relevant met betrekking tot de evaluatie van deze casus en het mogelijke vervolg daarop:
 - *Graag maak ik nog enkele opmerkingen over de hertelling die heeft plaatsgevonden in vier stembureaus in Tilburg. Het besluit van de Tweede Kamer heeft duidelijk gemaakt dat de wet en instructies op het punt van hertellen door het gemeentelijk stembureau bij een centrale stemopneming en decentrale stemopneming opnieuw zou*

moeten worden bekeken. Dit is wellicht ook een signaal voor de wetgever.

- *Het onderzoek door de Commissie voor het Onderzoek van de Geloofsbrieven biedt daarom aanleiding tot het verder verbeteren van het telproces, al dan niet door wijziging van wet- en regelgeving en/of bij volgende verkiezingen door de Kiesraad vastgestelde controleprotocollen.*
- *De Kiesraad zal de zorgvuldigheid van de telling bij een centrale en decentrale stemopneming nadrukkelijk meenemen in de evaluatie van de verkiezingen en nader analyseren. Daarbij zullen ook de regels in het controleprotocol van de Kiesraad, die elke verkiezing opnieuw wordt vastgesteld, worden betrokken. Hierbij rijst de vraag of de wetgever niet een tolerantiegrens moet aangeven waarbij in elk geval tot hertelling moet worden overgegaan. De 2% norm uit het controleprotocol is geen bij wet afdwingbare norm.*

Onze referentie
2023-0000736975

Datum
4 december 2023

De commissie voor het onderzoek naar de geloofsbrieven:

- *De commissie voor het onderzoek naar de geloofsbrieven heeft op 5 december verslag uitgebracht aan de Tweede Kamer.*
- *De commissie heeft enkele aanbevelingen gedaan met betrekking tot het verkiezingsproces. Een appreciatie op deze aanbevelingen wordt door u gegeven bij de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing.*
- *De commissie heeft de volgende aanbevelingen gedaan (samenvatting):*
 - *Heb aandacht voor het nemen van een Kamerbesluit over een hertelling, alle ogen worden daarmee gericht op die gemeente, hertelling gaat eigen leven leiden.*
 - *Heb aandacht voor termijnen in de Grondwet en de Kieswet. Deze termijnen zijn te krap. Verdient de aanbeveling te verkennen of dat verruimd kan worden.*
 - *Het in de wet formuleren van een duidelijke tolerantiegrens voor verklaarde en onverklaarde verschillen en hoe dan te handelen.*
 - *CSO zorgt voor betrouwbaar en controleerbaar proces, maar ook enorme organisatie (zeker bij vervroegde TK-verkiezing). De commissie kijkt naar het ministerie om gemeenten te faciliteren zodat zij van elkaar kunnen leren.*
 - *Toegankelijkheid stembureaus is een terugkerend probleem. Hier voor de volgende verkiezing echt werk van te maken en zorgen dat alle stemlokalen toegankelijk zijn voor rolstoelen en scootmobielen.*
 - *De omvang van het huidige stembiljet leidt tot problemen in de uitvoering, zowel voor kiezers als bij de telling. Er komt een experiment nieuwe stembiljetten. Een nieuw stembiljet mag de verkiezing niet complexer maken. Hierbij verwijst zorgen gemeenten voor telproces.*
 - *De commissie wijst op voorbeelden waaruit naar voren komt dat het voor niet iedereen duidelijk is dat de stempas alleen in de eigen gemeente gebruikt kan worden. Regel moet duidelijker op stempas. Ook beveelt commissie aan de duidelijkheid van stempas onder de loep nemen.*
 - *Gemeenten worstelden met voldoende stembureauleden en tellers. Ervaringen delen van goede campagnes en in kaart brengen wat werkt. Denk aan wervingscampagnes onder studenten, inzet ambtenaren, etc.*

- *Impact organisatie tussentijdse verkiezing op gemeenten is groot. Belang datum snel bekend maken.*
- *Met de nieuwe procedure voor de vaststelling van de verkiezingsuitslagen zijn nog meer formulieren geïntroduceerd. Commissie signaleert veel invulfouten en slordigheden. Doet daarom de aanbeveling deze formulieren te vereenvoudigen.*
- *Kiezers kennen commissie geloofsbrieven niet. Terwijl mensen er ook meldingen kunnen doen. Werken aan vindbaarheid en bereikbaarheid van commissie.*

Onze referentie
2023-0000736975

Datum
4 december 2023

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Motivering

In de openbaar gemaakte versie van deze nota zijn alle persoonsgegevens van ambtenaren geanonimiseerd.

Bijlagen

Volgnummer	Naam	Informatie
1	Brief	